

INGILIZ VA O'ZBEK TILLARIDA VULGARIZM TERMENLARINING CHOG'ISHTIRMA TAHLILI

Xo'jaqulova Muxlisa Ibrogim qizi

Termiz Davlat Universiteti Magistatura Lingvistika yo'nalishi talabasi

Tel: +99891 982 10-19

Annotatsiya: Ushbu ilmiy tezis ingliz va o'zbek tillaridagi vulgarizm terminlarining qiyosiy tahlilini o'z ichiga oladi. Tadqiqotda har ikki tildagi vulgar so'z va iboralarning semantik, stilistik va pragmatik xususiyatlari o'rganilgan. Ikki madaniyatda vulgarizmlarning ishlatilishi, ijtimoiy va madaniy kontekstdagi o'rni, shuningdek ularning tarjima qilish muammolari tahlil etilgan. Natijada har ikki til o'rtasidagi vulgarizmlarning o'xshash va farqli jihatlari aniqlangan hamda ularning ijtimoiy va madaniy omillar bilan bog'liqligi ko'rsatilgan. Tadqiqot natijalari lingvistik tadqiqotlar, tarjimashunoslik va madaniyatlararo muloqot sohalarida amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: vulgarizm, qo'pol so'zlar, tabu so'zlar, stilistik vositalar, evfemizm, chog'ishtirma tahlil, madaniyatlararo farqlar, tarjima strategiyalari, lingvopragmatika, tilshunoslik.

Har qanday tilda leksik qatlamlarning o'ziga xos xususiyatlari mavjud bo'lib, vulgarizmlar bu qatlamning eng bahsli va kam o'rganilgan qismlaridan biri hisoblanadi. Vulgarizmlar bu - jamiyatda qo'llanilishi cheklangan, ijtimoiy me'yorlarga zid bo'lgan qo'pol, haqoratli so'z va iboralardir. Ushbu tezisda ingliz va o'zbek tillaridagi vulgarizmlarni chog'ishtirma tahlil qilish orqali har ikki tildagi bu hodisaning o'ziga xos jihatlari, ularning semantik va pragmatik xususiyatlari, shuningdek madaniy va ijtimoiy kontekstdagi o'rni o'rganiladi. Vulgarizmlar har bir tilda uning madaniy, tarixiy va ijtimoiy rivojlanishi jarayonida shakllangan. Shuning uchun ularni o'rganish faqat lingvistik jihatdangina emas, balki madaniyatshunoslik nuqtai nazaridan ham muhim ahamiyatga ega. Ikki tilni chog'ishtirma o'rganish orqali turli madaniyatlar

o'rtasidagi o'xshashlik va farqlarni, jumladan, tabu mavzular, ijtimoiy me'yorlar va qadriyatlar tizimini ham yaqqol ko'rishimiz mumkin.

Tadqiqotning dolzarbligi shundaki, globallashtirish jarayonida turli madaniyatlar o'rtasida muloqot aloqalari kuchayib bormoqda, shu jumladan, tarjima adabiyotlari, kinofilmlar va internetdagi muloqot ham. Bu jarayonda vulgarizmlarni to'g'ri tushunish va tarjima qilish madaniyatlararo muloqotning muhim omillaridan biri bo'lib qolmoqda.

Tadqiqotning maqsadi ingliz va o'zbek tillaridagi vulgarizmlarning leksik-semantik, stilistik va pragmatik xususiyatlarini chog'ishtirma tahlil qilish, ularning o'xshash va farqli jihatlarini aniqlash hamda tarjima qilishda vujudga keladigan muammolarni ko'rib chiqishdan iborat.

Ingliz va o'zbek tillaridagi vulgarizmlar ma'no, uslub va qo'llanish nuqtai nazaridan farq qiladi. Semantik jihatdan ular to'rt asosiy guruhga ajraladi: jismoniy funksiyalar va a'zolar, aqliy zaiflik, axloqiy me'yorlar va hayvonlarga oid metaforalar. Ingliz tilidagi vulgarizmlar ko'proq tana va jinsiy funktsiyalar bilan bog'liq bo'lsa, o'zbek tilida ular axloqiy va ijtimoiy nuqsonlarni ifodalaydi.

Ular vaqt o'tishi bilan ma'no jihatdan o'zgaradi: ingliz tilida ayrim vulgar so'zlar umumiy so'zlashuvga o'tgan, o'zbek tilida esa bunday so'zlar hanuz tabu sanaladi.

Stilistik jihatdan, ingliz tilidagi vulgarizmlar grammatik shakllarda ko'p funksiyali va ekspressivdir. O'zbekcha vulgar so'zlar esa kamroq grammatik o'zgaruvchanlikka ega va faqat ma'lum kontekstda ishlatiladi. Har ikkala tilda ular emotsional ifoda, ijtimoiy identifikatsiya va stilistik kontrast uchun xizmat qiladi.

Pragmatik jihatdan, ingliz tilida bunday so'zlar ommaviy so'zlashuvda keng tarqalgan, o'zbek tilida esa ular jiddiy cheklovlarga ega. Gender nuqtai nazaridan, ingliz tilida erkaklar va ayollar o'rtasidagi tafovut kamayib bormoqda, o'zbek tilida esa ayollar tomonidan ishlatilishi keskin qoralanadi.

Tarjimada esa asosiy muammo - ekvivalent topish hisoblanadi. Ko'plab vulgarizmlar boshqa tilga ma'no va emotsiyani to'liq o'tkaza olmaydi. Tarjimonlar

funktsional almashtirish, evfemizatsiya, kompensatsiya yoki tushurib qoldirish kabi strategiyalardan foydalanadi.

Xulosa qilib aytganda, ingliz va o'zbek tillaridagi vulgarizmlar tizimli tahlil qilinganda, ularning lingvistik shakllanishi, semantik xususiyatlari va pragmatik funktsiyalarida o'xshashliklar mavjud bo'lsa-da, ularning ijtimoiy-madaniy konteksti, qo'llanilish doirasi va jamiyat tomonidan qabul qilinishi jihatidan sezilarli farqlar kuzatiladi. Ushbu tadqiqot natijalari ikki til o'rtasidagi vulgarizmlarning o'xshash va farqli jihatlarini aniqlashga yordam beradi hamda tarjimashunoslik va madaniyatlararo muloqot sohalarida amaliy ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abduazizov A. A. "Tilshunoslik nazariyasiga kirish". – Toshkent: Sharq, 2010. – 176 b.
2. Mo'minov S. "Hozirgi o'zbek adabiy tili leksikologiyasi". – Toshkent: Akademnashr, 2008. – 240 b.
3. Rasulov R. "O'zbek tili stilistikasi". – Toshkent: O'qituvchi, 2014. – 188 b.
4. Saidova M. "O'zbek va ingliz tillaridagi evfemizmlarning qiyosiy tahlili". – Toshkent: Fan, 2013. – 156 b.
5. To'xliyev B. "Tilshunoslikning dolzarb masalalari". – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2016. – 204 b.
6. Yo'ldoshev B. "O'zbek tili leksikologiyasi". – Toshkent: Fan va texnologiya, 2012. – 288 b.
7. Qurbonova M. "O'zbek tilshunosligida lisoniy tahlil metodlari". – Toshkent: Ta'lim, 2018. – 176 b.
8. Yo'ldoshev M. "Badiiy matn lingvopoetikasi". – Toshkent: Fan, 2008. – 160 b.
9. Hamroyev G'. "O'zbek tili uslubiylatining nazariy asoslari". – Toshkent: O'qituvchi, 2015. – 224 b.